

Ar knygų mugėje laukiami negalintys skaityti įprastai?

Statistika sako, kad bent pusė milijono Lietuvos gyventojų negali skaityti įprastos knygos dėl regos, intelekto ar fizinės negalios. Žmonės, turintys skaitymo sutrikimą (disleksiją), į šią statistiką net nėra įtraukti! Artėjanti knygų mugė – skaitymo, spausdinto žodžio ir skaitančiųjų šventė. Ar šioje šventėje laukiami tie, kurie negali skaityti įprastai?

Kai reikia kitokio formato knygos: disleksija ir prastas regėjimas

Disleksiją, arba skaitymo sutrikimą, turi kas dešimtas Europos gyventojas. Nepaisant to, kad disleksiją turinčių žmonių intelektas normalus ar aukštesnis už vidutinį, skaityti jiems sunku. Tokią patirtį turi Darius Blažinskas, vienas iš Mokymosi ypatumų centro „Labirintas“ įkūrėjų. „Daug žmonių galvoja, kad tai – liga. Tai nėra liga. Tai – sutrikimas, pokytis smegenyse. Dėl to disleksiją turintis žmogus kitaip apdirba vaizdinę informaciją. Vaizdą verčia į garsą kitaip. Tokiems žmonėms reikia kitokio formato knygų, – sako Darius. – Mano pirmoji knyga, kurią aš perskaičiau profesinėje mokykloje – „Faustas“. Aš ją perskaičiau, bet aš jos nesupratau. Vienas iš disleksijos požymių – kai žmogus skaito, bet perskaitęs jis nesupranta teksto.“

„Man Knygų mugė yra labai didelė šventė, kur ir renginių, ir knygų, ir įvairovės, ir nuotykių, ir galimybė parsinešti tuos lobius namo – toks labai didelis džiaugsmo pliūpsnis, – sako Vilmantas Balčikonis, Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos viešojo administravimo specialistas, pats turintis regėjimo negalią. – Bet nuėjęs į Knygų mugę, susidurdavau su dvejopais jausmais: viena vertus, tikrai viskas labai įdomu, antra vertus, aš galiu įžiūrėti tik antraštes, kurios yra prieš mano akis. Kai aš noriu nugarėlės informaciją perskaityti – tiesiog neįžiūriu ir negaliu savomis akimis perskaityti. Aišku, galiu išsitraukti telefoną, fotografuoti, išsididinti, bet gerbdamas leidėjų ir autorių teises, to nedarau.“

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. prastai matė net nešiodami akinius ar kontaktinius lęšius 11,7 proc. 15 metų ir vyresnių gyventojų, arba beveik 278 tūkst. žmonių.

Puiki išeitis tiek turintiems disleksiją, tiek neįžiūrintiems smulkaus teksto – garsinė knyga. „Man vien tik nuo knygos dydžio, keli tomai, šurpas eina, – sako Darius Blažinskas, mintyje turėdamas Dostojevskio „Idiotą“. – Bet aš skaitau *audio* ir esu jau antrame tome, gale. Tai esu savimi labai patenkintas ir džiaugiuosi, kad atradau audioknygas.“

Leidėjų neatrasta auditorija – žmonės, turintys intelekto negalią

Jei prasčiau matantiems ar disleksiją turintiems skaitytojams reikia kitokio formato – garsinės, o gal skaitmeninės knygos, – tai intelekto negalią turintiems žmonėms reikia

Ar knygų mugėje laukiami negalintys skaityti įprastai?

kitokio – supaprastinto – turinio. „Turbūt žinomiausias metodas – lengvai suprantamo teksto metodas, kai mes tiesiog išgryniname teksto esmę, pagrindinę informaciją, kurią būtina perduoti, ir visiškai perrašome tekstą labai paprastais trumpais sakiniais, trumpomis pastraipomis, – pasakoja Simona Aginskaitė, Lietuvos negalios organizacijų forumo Komunikacijos projektų vadovė. – Intelektu negalią turintys žmonės vis dar klaidingai suvokiami kaip tie, kuriems nereikia knygos.“

Žmogus su intelekto negalia, kurio gebėjimai atitinka keturmečio lygį, turi keturiasdešimtmečio patirtį. Ir vaikiškų knygų, pavyzdžiui, pasakų, skaitymas jau nebeatitinka jo patirties ir apskritai – žeidžia orumą. „Knygų mugė – intelekto šventė, kurioje nepamatsime intelekto negalią turinčių žmonių. Bent jau aš niekada nemačiau, – tęsia Simona. – Nėra tinkamų formatų, nėra pagalvojama apie skaitytojų įvairovę. Ilgą laiką jie apskritai nebuvo laikomi skaitytojais.“

Formatų ir formų įvairovė jau skinasi kelią

„Džiugu, kad mes atrandame vis daugiau literatūros, kuri pasakoja apie žmones su negalia, įvairiausia negalia, – dėsto Simona Aginskaitė. – Šiais metais „Baltos lankos“ išleido knygele vaikams „Rytės ratai“ apie mergaitę, kuri juda vėžimėliu, taip pat dvi pažintines knygas „Garsiai, tyliai, kuždomis“ ir „Taip aš matau“, pasakojančias apie klausos ir regos jusles. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas išleido knygą apie negalios sampratą „Gyvatės kojos“. Ir nors formatų dar stinga, įvairovės perspektyva yra pristatoma vis plačiau.“

„Aš žinau, kodėl neinu į Knygų mugę. Todėl, kad man skaitymas yra iššūkis gyvenime, aš jo vengiu, o standartiška knyga man nėra aktualu, – pasakoja Darius Blažinskas. – O kodėl nueičiau į Knygų mugę? Jeigu būtų galima rasti knygų kitokiu formatu. Aš eičiau ieškoti šitokių stendų ir domėčiausi.“

Garsinių knygų biblioteka ELVIS – Vilniaus knygų mugėje

Kiti formatai Vilniaus knygų mugėje bus! „Virtuali biblioteka ELVIS skirta visiems, negalintiems skaityti įprasto spausdinto teksto. Čia profesionaliai įgarsintą grožinę, dalykinę, pažintinę literatūrą randa žmonės, kurie negali skaityti dėl prasto regėjimo, disleksijos, fizinės negalios, – pasakoja virtualią biblioteką ELVIS administruojančios Lietuvos aklujų bibliotekos direktorė Inga Davidonienė. – Turime ir specialią garsinių leidinių seriją, tiesa, dar negausią, skirtą intelekto negalią turintiems žmonėms. Išbandyti garsines knygas ir daugiau sužinoti apie ELVIS galėsite knygų mugėje – ELVIS stendas lauks Jūsų penktojoje salėje. O jei galite skaityti įprastai, bet vis tiek renkatės garsinę knygą – aplankykite „Audioteką“!“

Ar knygų mugėje laukiami negalintys skaityti įprastai?

„Grįžtu iš Knygų mugės, užsuku į virtualią biblioteką ELVIS ir pamatau, kad didžioji dalis tų pirmose eilėse stovinčių knygų yra ten, įgarsintos, – sako Vilmantas Balčikonis. – Atsisiunčiu tas, kurios man yra įdomiausios. Labai didelis džiaugsmas, kad aš tą Knygų mugę galiu rasti pas save namuose, užėjęs į virtualią biblioteką ELVIS.“

Pašnekovų mintys cituojamos iš pokalbio „[Ką skaito skaitantys kitaip? Diskusija apie knygų formatų įvairovę](#)“, kuris yra „Baltų lankų“ organizuotos „Knygų savaitės“ renginių ciklo dalis.

ELVIS (elektroninių leidinių valdymo informacinė sistema) – tai virtuali biblioteka, skirta visiems, negalintiems skaityti įprasto spausdinto teksto. Virtualią biblioteką ELVIS sukūrė ir administruoja Lietuvos aklujų biblioteka (LAB), teikianti paslaugas ne tik neregiam, bet ir visiems kitiems, negalintiems skaityti įprastai. ELVIS fonduose saugomi tūkstančiai pavadinimų populiarių įgarsintų grožinės literatūros knygų vaikams ir suaugusiems, įgarsinti žurnalai, savišvietai ir studijoms skirti leidiniai skaitmeniniais formatais, filmai ir spektakliai su garsiniu vaizdavimu, garso spektakliai ir tinklalaidės. ELVIS ištekliai skirti tik asmenims, negalintiems skaityti įprastai. Susisiekite tel. 8 667 80 541, el. p. info@elvislab.lt, užsukite <https://elvislab.lt>.

